

Onderzoeksresultaten Mantelzorgondersteuning in uw gemeente

juni 2017

Wordt de mantelzorg lokaal ondersteund?

Het Nationaal Mantelzorgpanel is gevraagd of zij bekend zijn met lokale mantelzorgondersteuning en in hoeverre ze hiervan gebruik maken. Ook is hen gevraagd wat het ervaren effect is van de mantelzorgondersteuning. Daarnaast zijn er belangrijke thema's aan bod gekomen die lokaal zeer verschillend kunnen zijn geregeld, zoals de betrokkenheid bij het keukentafelgesprek en de mantelzorgwaardering. Hiermee krijgen we een landelijk beeld van het gebruik van mantelzorgondersteuning, maar ook in hoeverre de mantelzorg wordt gehoord en gezien in de gemeente. Voorts kunnen we de landelijke resultaten vergelijken met lokale resultaten die voortkomen uit gemeentelijke adviestrajecten van Mezzo.

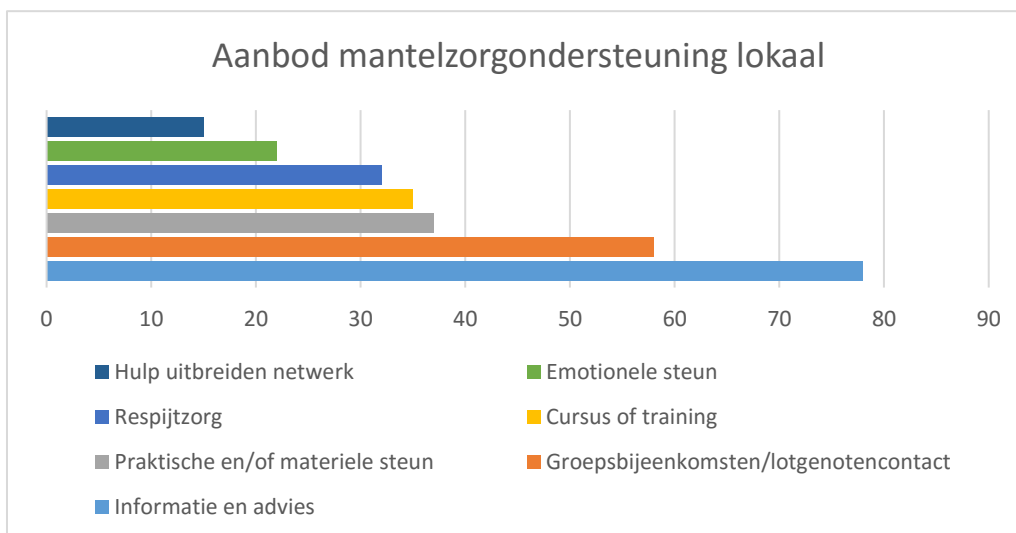
Respons

Aan 1454 panelleden van het Nationaal Mantelzorgpanel is op 12 juni de uitnodiging voor de vragenlijst verzonden en 561 panelleden hebben de vragenlijst voor 21 juni ingevuld.

Mantelzorgondersteuning

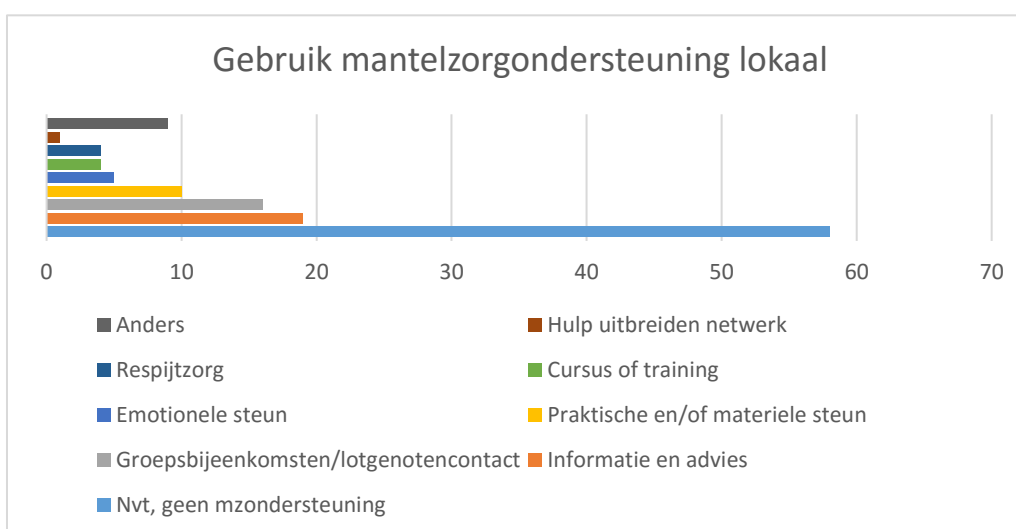
Aanbod lokaal

Mantelzorgers is gevraagd welke vormen van mantelzorgondersteuning in hun gemeente worden aangeboden. De basisfunctie informatie en advies wordt het meest aangeboden (78%), terwijl emotionele steun volgens 22% van de mantelzorgers lokaal wordt aangeboden. Hulp bij het uitbreiden van het eigen netwerk (16%) is geen basisfunctie, maar wel een vorm van mantelzorgondersteuning die past binnen de participatiegedachte. Het vergroten van het informele netwerk om de mantelzorg te delen maakt het mogelijk dat deze de zorg kan delen, emotioneel en/of praktisch. Dit zal een positief effect hebben op de ervaren belasting van de mantelzorgers.

Gebruik

De ondervraagde mantelzorgers ontvangen in de meerderheid geen mantelzorgondersteuning (58%). De groep die wel gebruik maakt van ondersteuning (45%) maakt het meest gebruik van informatie en advies (19%), groepsbijeenkomsten/lotgenotencontact (16%) en praktische en/of materiele steun (10%). Andere vormen van mantelzorgondersteuning die onder het kopje "anders" werden genoemd maar die wel worden gebruikt zijn hulp en ondersteuning van formele zorgverleners als thuiszorgmedewerkers en casemanagers maar ook wordt de (financiële) mantelzorgwaardering een paar keer genoemd als vorm van mantelzorgondersteuning.

De redenen waarom mantelzorgers geen gebruik maken van ondersteuning zijn divers. Meest genoemde redenen zijn geen behoefte aan ondersteuning (25%) en ondersteuning sluit niet aan op mijn behoefte (25%). Ook is de onbekendheid met de ondersteuning (ken de mogelijkheden onvoldoende 19%, denk dat ik er niets aan heb 20%) een veelvoorkomende reden. Tot slot is er een groep mantelzorgers die wel wil, maar niet van huis kan vanwege zorgtaken (14%) of andere (werk)verplichtingen (14%).

Mening over mantelzorgondersteuning

De mantelzorgers die gebruik maken van een of meerdere vormen van mantelzorgondersteuning (45%) hebben hun mening gegeven over 9 stellingen. Al deze stellingen toetsen het door de mantelzorger ervaren effect van mantelzorgondersteuning. Het meest positief werd gereageerd op de stelling dat men mantelzorgondersteuning zou aanbevelen aan andere mantelzorgers. Hierop reageerde 55% (helemaal) eens terwijl slechts 13% (helemaal) oneens als antwoord koos.

Ik zou mantelzorgondersteuning aanbevelen aan andere mantelzorgers			
Aantal respondenten bij deze vraag: 229			
Helemaal oneens		6.55	15
Oneens		6.11	14
Neutraal		22.71	52
Eens		31.00	71
Helemaal eens		24.02	55
Geen mening/nvt		9.61	22

Minst positief was men over de stelling dat mantelzorgondersteuning aansluit op de wensen en behoeften. Hierop reageerde 30% (helemaal) oneens, 32% neutraal en 31% (helemaal) eens.

De mantelzorgondersteuning sluit aan bij mijn wensen en behoeften			
Aantal respondenten bij deze vraag: 229			
Helemaal oneens		11.79	27
Oneens		18.34	42
Neutraal		31.88	73
Eens		23.58	54
Helemaal eens		7.86	18
Geen mening/nvt		6.55	15

Ook werd aan de respondenten gevraagd in welke mate zij hun taken aankonden voordat zij ondersteuning kregen en in welke mate dat momenteel is. Daaruit blijkt dat mantelzorgers een positief effect ervaren van de ontvangen ondersteuning aangezien men vooraf gemiddeld een 5,8 aangeeft als mate waarin met de mantelzorgtaken aankon, terwijl dit met ondersteuning stijgt naar een 6,7.

Respijt

Respijtzorg wordt gezien als een van de vormen van ondersteuning voor mantelzorgers. Van de ondervraagde mantelzorgers zegt 36% gebruik te maken van respijtzorg, waarvan het grootste deel (19%) wordt gegeven door het informele netwerk van de mantelzorger en zorgvrager. Dagbesteding of dagopvang (16%) staat op de tweede plaats, gevolgd door kortdurend verblijf of logeeropvang (9%) en zorg door vrijwilligers (4%).

Heeft u, of uw partner, het afgelopen jaar van een van de onderstaande vormen van respijtzorg gebruik gemaakt? Meerdere antwoorden mogelijk			
<i>Aantal respondenten bij deze vraag: 513</i>			
Familie, vrienden of kennissen		19.10	98
Zorg door vrijwilligers		4.48	23
Dagbesteding of dagopvang		15.59	80
Kortdurend verblijf of logeeropvang		8.77	45
Nvt, geen gebruik bovenstaande vormen van respijtzorg		63.74	327

Over het algemeen zijn de mantelzorgers (zeer) tevreden over de vorm van de geboden respijtzorg (65%). Minder tevreden is men over de hoeveelheid geboden respijtzorg. Een grote groep (41%) vindt de hoeveelheid geboden respijtzorg helaas niet voldoende. De redenen waarom is dat er geen geschikte respijtmogelijkheid in de omgeving is (27%) en dat degene voor wie wordt gezorgd het niet wil (25%). Kijken we naar de groep die geen respijtzorg ontvangt, dan is de belangrijkste reden dat men geen behoefte heeft (31%). Blijkbaar is er bij een grote groep mantelzorgers wel een behoefte aan respijt, maar zijn er factoren in het spel zijn die het inzetten van respijtzorg belemmeren. Dat de naaste het niet wil (26%) speelt daarin een grote rol, naast het niet weten wat de mogelijkheden zijn (14%) en dat er geen geschikte respijtmogelijkheid in de omgeving is (13%).

Indicatie van zorg

Van de respondenten zorgt 79% voor een naaste met een indicatie voor zorg en 1% weet niet of er sprake is van een indicatie. De overige mantelzorgers (20%) zorgen voor een naaste zonder dat er formele zorg betrokken is bij de zorgsituatie. In de meeste gevallen is verzorging en/of verpleging geïndiceerd (46%), begeleiding (33%) en hulp bij het huishouden (33%). Een combinatie van soorten zorg of hulp zijn uiteraard mogelijk

Heeft degene voor wie u (het meest) zorgt een indicatie of aanbod van zorg voor onderstaande soorten professionele hulp of zorg? Meerdere antwoorden mogelijk			
Aantal respondenten bij deze vraag: 514			
Hulp bij huishouden		33.66	173
Verzorging en/of verpleging		46.30	238
Begeleiding		34.05	175
Dagopvang of dagbesteding		28.40	146
Kortdurend verblijf		7.20	37
Langdurend verblijf		17.90	92
Nvt, geen indicatie of aanbod van zorg		19.46	100
Weet niet		1.56	8

Keukentafelgesprek

In 46% van de zorgsituaties waarin formele zorg betrokken is, is er sinds januari 2016 met de mantelzorg(er) een (keukentafel)gesprek geweest met een consultant over de benodigde zorg voor de naaste. Mogelijk is er in deze zorgsituaties ook sprake van zorg die valt binnen de Wlz. Als we de mantelzorgers die zorgen voor een naaste met een indicatie voor langdurend verblijf en verpleging en/of verzorging buiten beschouwing laten, dan stijgt het aantal mantelzorgers dat zegt een (keuken)tafelgesprek te hebben gehad van 46% naar 52%. Dat betekent dat iets meer dan de helft van de mantelzorgers die zorgen voor een naaste met een aanbod van zorg dat zeer waarschijnlijk binnen de Wmo valt, betrokken is geweest bij een (keukentafel)gesprek.

De mantelzorgers werden vervolgens gevraagd of zij vonden dat er in het gesprek voldoende rekening was gehouden met hun wensen en behoeften als mantelzorg(er). Een iets grotere groep lijkt het hiermee eens of helemaal eens te zijn (46%) in vergelijking met de groep oneens of helemaal oneens (34%) terwijl 18% neutraal antwoordt.

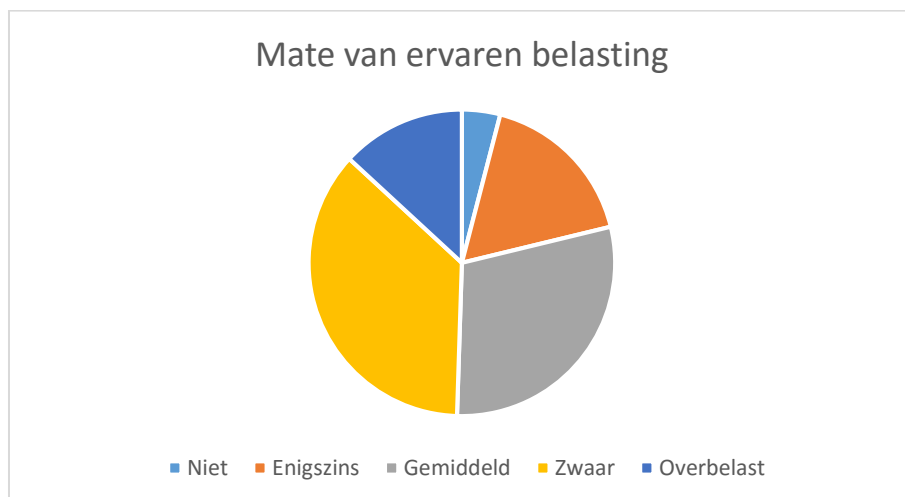

Combinatie mantelzorg en werk

De combinatie mantelzorg met betaald werk is voor 37% van de panelleden een feit. Bij 38% van de werkende panelleden laat de mantelzorg zich matig of slecht met het betaalde werk combineren. Bij 18% verloopt de combinatie goed of uitstekend en de grootste groep geeft aan dat het combineren van zorg met werk voldoende lukt. Daarnaast is er een groep van 24% die geen betaalde arbeid verrichten, maar wel vrijwilligerswerk verrichten.

Mate van belasting

De ervaren mate van belasting is hoog onder de respondenten. Niet of enigszins voelt 22% zich belast, terwijl 29% zich gemiddeld belast voelt. De grootste groep (36%) voelt zich zwaarbelast en 13% zelfs overbelast.

Mantelzorgwaardering

Van de ondervraagde mantelzorgers zegt 64% het afgelopen jaar de mantelzorgwaardering te hebben ontvangen, 34% niet en 2% weet het niet. Van de ontvangers van de mantelzorgwaardering geeft 47% (zeer)tevreden te zijn over deze waardering en is 24% (zeer)ontevreden. Bijna 1/3 van de ontvangers (29%) is neutraal. Op de vraag of de mantelzorg het idee heeft dat de gemeente mantelzorg en mantelzorgers belangrijk vindt, antwoordt 35% (helemaal) mee eens terwijl 30% hiermee (helemaal) oneens is. Een groep van 35% antwoordt neutraal.

Hoe tevreden bent u met deze mantelzorgwaardering?		Aantal respondenten bij deze vraag: 328	
Zeervredend		13.72	45
Tevreden		33.23	109
Neutraal		29.27	96
Ontevreden		15.55	51
Zeervredend		8.23	27

Kenmerken respondenten

- De panelleden zijn over het algemeen langdurend (78% zorgt 5 jaar of langer) en intensief (87% zorgt 8 uur of meer per week) mantelzorger. Niet verwonderlijk dat 93% zichzelf dan ook beschouwt als mantelzorger.
- Ruim een kwart van de respondenten zorgt voor 2 (19%) of 3 of meer (9%) personen.
- De meerderheid zorgt voor de partner (55%), terwijl (schoon)ouder met 21% op de 2^e plaats staat, gevolgd door (pleeg/stief) kind (17%).
- De meeste mantelzorgers wonen dan ook samen met hun naaste voor wie zij zorgen (63%), terwijl 24% van de naasten elders in zijn of haar woning woont. In 11% van de mantelzorgsituaties is er sprake van opname in instelling of verzorgingshuis.
- 11% van de mantelzorgers zorgt voor een naaste woonachtig in een andere gemeente
- Lichamelijke beperking is veruit de belangrijkste oorzaak (58%) voor het verlenen van mantelzorg, gevolgd door chronische en/of levensbedreigende ziekte (35%) en geestelijke achteruitgang/dementie (25%).
- De grootste groep panelleden valt in de leeftijdscategorie 55-64 jaar (37%)
- Van de respondenten is 69% vrouw

In een aantal opzichten zijn de panelleden van het NMP afwijkend ten opzichte van de "doorsnee" mantelzorger uit het SCP onderzoek "Informeel hulp: wie doet er wat". Uit een vergelijking met dit landelijke onderzoek onder een steekproef van de Nederlandse bevolking blijkt dat de NMP-leden relatief vaker zorgen voor hun partner (55% tegenover 21% SCP) en dus vaker samenwonen met de verzorgde (63% versus 20% SCP) en vaker intensief zorgen (87% meer dan 8 uur per week versus 15% SCP). In die zin wijken de NMP-leden af van het gemiddelde, waardoor de resultaten van dit onderzoek passen bij de groep langdurend en intensief zorgende mantelzorgers.

Samenvatting en conclusie

- Ondersteuning in de vorm van informatie en advies en groepsbijeenkomsten of lotgenotencontact lijken lokaal het meest bekend te zijn bij mantelzorgers, terwijl emotionele steun en hulp bij het uitbreiden van het informele netwerk het minst bekend zijn. Mogelijk worden deze laatste vormen van ondersteuning ook minder aangeboden lokaal.
- Minder dan de helft van de mantelzorgers maakt gebruik van ondersteuning, waarbij informatie en advies (19%), groepsbijeenkomsten/lotgenotencontact (16%) en praktische en/of materiele steun (10%) het meest worden gebruikt. Een laag percentage als je kijkt naar de ervaren belasting van de groep ondervraagde mantelzorgers, waarvan 36% zich zwaarbelast voelt en 13% zelfs overbelast.
- Van de gebruikers van mantelzorgondersteuning vindt 30% dat het niet aansluit op hun wensen en behoeften. Van de niet-gebruikers geeft nog eens 25% aan dat het niet aansluit op hun wensen en behoeften de reden is om geen gebruik te maken van mantelzorgondersteuning. Ook op de stelling dat de mantelzorgondersteuning aansluit op de wensen en behoeften, reageerde 30% (helemaal)

oneens, 32% neutraal en 31% (helemaal) eens. Behoeftte en aanbod lijken dus niet goed op elkaar te passen.

- Ervaren effect mantelzorgondersteuning in het aankunnen van de zorgtaken van 5,8 naar 6,7. Mantelzorgers ervaren ondersteuning dus als effectief.
- 64% van de mantelzorgers maakt geen gebruik van respijt. Slechts 1 op de 3 (31%) hiervan geeft als reden dat ze er geen behoefte aan hebben.
- De groep mantelzorgers die wel gebruik maakt van respijt (36%) zegt 42% dat de hoeveelheid respijt onvoldoende is met als reden dat er geen geschikte respijtmogelijkheid in de omgeving is, de naaste het niet wil of dat het te duur is.
- Iets meer dan de helft van de mantelzorgers die zorgen voor een naaste met Wmo aanbod van zorg zijn betrokken geweest bij het (keukentafel)gesprek. Van hen is 46% het (helemaal) eens met de stelling dat er rekening is gehouden met hun wensen en behoeften. Omgerekend betekent dit dat 22% van de mantelzorgers die zorgen voor een naaste met een Wmo aanbod van zorg zich gezien en gehoord voelen bij het (keukentafel)gesprek.
- Ongeveer 2 op de 3 van deze groep langdurend en intensief zorgende mantelzorgers hebben in 2016 de mantelzorgwaardering ontvangen.

Nationaal Mantelzorgpanel

Met het Nationaal Mantelzorgpanel peilt Mezzo periodiek de behoeften en meningen van mantelzorgers over actuele onderwerpen die met mantelzorg te maken hebben. Momenteel telt het NMP ongeveer 1450 panelleden. De resultaten worden gebruikt om actuele vraagstukken in kaart te brengen waarmee de belangen van mantelzorgers worden behartigd. Zie voor meer informatie: www.mezzo.nl/resultaten